

Folkets subjektive forudsætninger som lovgivende organ.

Det fremhæves, at det almindelige dannelsesniveau er højt i Schweiz, men at det dog alligevel ikke formår at give den almindelige borger de forudsætninger, der er nødvendige for med fuld kompetence at beskæftige sig med de mangeartede spørgsmål, der forelægges ham. Det fremhæves, at det vigtigste dog er, at borgerne besidder et almindeligt sundt omdømme, og at den almindelige opfattelse i Schweiz går i retning af, at folket har formået at løse de opgaver, der er blevet stillet det, på tilfredsstillende måde. Man har vænnet sig til at stole på folkets sunde instinkt, og man er enig om, at denne tillid i det store og hele ikke er blevet skuffet. Folket har vist sig at besidde en sikker taktfølelse, og det har i reglen forbavsende godt formået at afgøre, om en lov vil være til nytte eller til skade for landet, og dets afgørelser har i længden tjent til det gode, selvom de er gået parlamentet imod (229).

Oversigt over praksis. (234 f.).

Der gives her et udførligt referat af de vigtigste tilfælde, der har foreligget til afgørelse. Jeg skal nøjes med heraf at fremhæve enkelte træk.

Det fremgår, at kantonernes interesse i at værne om deres separate selvstændighed overfor forbundsmagten og forsøg på centralisering har spillet en afgørende rolle i de negative udslag. Som eksempler på vigtige love, der er blevet forkastet, væsentlig fordi de gik den kantonale selvstændighedsfølelse for nær, kan anføres skoleloven 1882 (240), loven om jernbanernes centralisering 1891 (246), loven om tilsyn med de kantonale banker 1876 (248), loven om den militære forvaltning 1885 (249). Også konkursloven af 1889, der havde kostet 20 års forberedelser og blev anset som et særdeles gedigent arbejde, var nær blevet underkendt (243). Det udtales i almindelighed herom:

„Hvad særlig angår afstemningerne i forbundet, er der et træk, der i høj grad sætter sit præg på referendums-kampagnerne, nemlig interessemodsatningerne mellem kantonerne og forbundsstaten. Vi har set, at denne modsætning har spillet ind i de fleste afstemninger, ligegyldigt hvilke emner disse har angået. Fælles for dem alle har været deres evne til at vække det altid latente stridsspørgsmål om forbundskompetencens udvidelse. I en mængde tilfælde, hvor forbundslove er blevet nedkæmpet, er det den kantonale selvstændighedsfølelse, der har været afgørende herfor eller i hvert fald kraftigt medvirkende hertil.“

Det forekommer ikke så sjældent, at en lov, der er blevet vedtaget i repræsentationen med støtte af alle politiske partier, ja, praktisk taget enstemmigt, alligevel er blevet nedstemt af folket. Som eksempler herpå kan nævnes ulykkesforsikringsloven af 1900, der var blevet vedtaget i repræsentationen med alle stemmer mod 1. Alligevel blev den forkastet. På samme måde gik det loven om arbejdsforhold af 1920, der var blevet vedtaget med støtte af alle partier (250—52).

Almindelige tendenser og resultater vedrørende referendum. (268 f.).

Det fastslås, at afstemningernes negative tendens er umiskendelig. Det er jo selvfølgelig, at referendum kun kan virke til at forhindre, at visse lovforslag antages, men forkastelsesprocenten, omkring 60, er dog forbavsende stor. Man har været tilbøjelig til heri at se et udtryk for, at referendum gennemgående virker i politisk konservativ retning. Heroverfor må det dog fremholdes, at forkastelsen, som nævnt ovenfor, ofte bunder i den kantonale separatisme i forhold til forbundsstaten. Det kan også anføres, at forkastel-